Sisekaitseakadeemia

Politsei- ja Piirivalvekolledž

Agne Närripä

PK081

POLITSEI POOLT SUNNI KASUTAMINE ALAEALISE SUHTES LÕUNA PREFEKTUURI VILJANDI POLITSEIJAOSKONNA KORRAKAITSEBÜROO 2009.-2010. AASTA PRAKTIKA NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:

Tanel Järvet, MA

Tallinn 2011

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Sisekaitseakadeemia politseikolledž	Kuu ja aasta: mai 2011
Töö pealkiri: Politsei poolt sunni kasutamine alaealise suhtes Lõuna Prefektuuri Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo 2009.-2010 aasta praktika põhjal	
Töö autor: Agne Närripä	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas.
Lühikokkuvõte: Lõputöös on kirjutatud Lõuna Prefektuuri Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo 2009.-2010. aasta praktika näitel sunni kasutamisest ja selle õigsusest alaealiste suhtes. Lõputöö eesmärgiks on selgitada politsei poolt vahetu sunni kasutamise põhjused ja eesmärgid ning fikseerimine alaealise suhtes Lõuna Prefektuuri Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo praktika põhjal 2009-2010 aastal. Lõputöö uurimisülesanneteks on selgitada sunni kasutamist alaealise suhtes Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo praktika põhjal 2009.-2010 aastal ja sunni kasutamise fikseerimist. Uurimisülesannete lahendamiseks viidi läbi empiiriline uurimus ankeetküsitlusega. Valimi moodustasid Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo politseiametnikud, keda oli kokku 23, ning alaealised õigusrikkujad, keda oli kokku 32. Alaealiste ning politseiametnike küsitlustest selgus, et alaealiste enda käitumine ja korralduste eiramine põhjustas politseiametniku poolt nende vastu vahetu sunni kasutamise. Enamjaolt kasutati vahetut sundi alkoholijoobes alaealise vastu, kes ei allunud politseiametniku seaduslikule korraldusele ja jooksis politseiametniku eest ära, ning kui ta tabati, hakkas politseiametnikele vastu. Vahetu sunni vahenditest kasutati alaealiste vastu füüsilist jõudu ja käeraudu eesmärgiga alaealise korralekutsumiseks ja agressiivse käitumise taandamiseks.	
Võtmesõnad: alaealine, sund, avalik teenistus, politsei erivahendid.	
Võõrkeelsed võtmesõnad: juvenile, forced, public service, special equipments for the	

police	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON 2
SISSEJUHATUS 6
1. POLITSEI POOLT SUNNI KASUTAMINE ALAEALISE SUHTES 8
1.1 Inimese käitumise reguleerimine ühiskonnas läbi sotsiaalsete normide. 8
1.2 Haldusmenetlus ja sunni kasutamine 14
2. SUNNI RAKENDAMINE ALAEALISTE ÕIGUSRIKKUJATE SUHTES VILJANDI POLITSEIJAOSKONNA TEENINDATAVAL TERRITOORIUMIL 20
2.1. Küsitluse valim ja metoodika 20
2.2 Koduse olukorra mõju alaealise hälbivale käitumisele 21
2.3 Alaealised ja mõnuainete kasutamine 23
2.4 Alaealiste õigusrikkujate kokkupuuted politseiga ja sunni kasutamine 25
2.5 Järeldused ja ettepanekud. 34
KOKKUVÕTE 35
SUMMARY 37
KASUTATUD KIRJANDUS 39
LISAD 42
Lisa 1. Ankeet sunni kasutamisest 2009-2010 alaealise suhtes politseiametnikule 42
Lisa 2. Ankeet sunni kasutamise kohta alaealistele. 45

JOONISTE JA TABELITE LOETELU

Joonis 1. Vanemate hõivatus tööga…….....22
Joonis 2. Vanemate ja alaealiste vahelised suhted……23
Joonis 3. Alaealiste mõnuainete tarbimine…….....24
Joonis 4. Alaealiste õigusrikkujate kokkupuuted politseiga 2009.-2010. aastal……...26
Joonis 5. Alaealiste sõnul nende suhtes kasutatud sunni meetmed…….....28
Joonis 6. Politseiametnike sõnul sunni kasutamise põhjused……...29
Joonis 7. Alaealiste sõnul politsei poolt nende suhtes sunni kasutamise õigsus……31
Tabel 1. Vastanud noorte sooline ja vanuseline jaotus 20
Tabel 2. Politseiametnike vanuseline ning ametialane koosseis……....21

SISSEJUHATUS

Inimese arengu määravad ära lapsepõlv ja kooliaastad. Kui nimetatud periood on kulgenud õnnelikult ja häireteta, annab see suure võimaluse ka edaspidiseks edukaks ja täisväärtuslikuks eluks. Juhtuvad aga neil aastatel olema esimesed tõsisemad ja ületamata jäänud kriisid, võib see kogu edaspidist elu mõjutama jäädagi. Sellest tulenevalt vajavad üha suuremat tähelepanu alaealised ja nende käitumisprobleemid. Politseiametnikud peavad igapäevaselt tegelema alaealiste õigusrikkujatega, sealhulgas on juhtusid, kus on vaja kasutada vahetut sundi.

Antud teema on valitud uurimuseks seetõttu, et Lõuna Prefektuuri Viljandi politseijaoskonnas töötades on autoril alaealiste korrarikkujatega kokkupuuteid tihti ning on ka olukordi, kus õigusrikkuja korralekutsumiseks on vaja kasutada füüsilist jõudu või sunni vahendina käeraudu, sest alkoholi tarvitanud alaealised lähevad sageli endast välja ning seetõttu ei kontrolli oma käitumist. Politsei-ja piirivalveseaduse jõustumisega 01.01.2010.a tuli kasutusele termin vahetu sund, sealjuures uuendusega, et selle rakendamine tuleb protokollida. Enne seda oli politseiseaduses kasutusel termin sund. Seetõttu kasutatakse lõputöös tervikuna mõistet sund, sest uurimus kajastab nii 2009. kui ka 2010.aastat.

Lõputöö eesmärgiks on selgitada politsei poolt sunni kasutamise põhjused ja eesmärgid ning fikseerimine alaealise suhtes Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo praktika põhjal 2009.-2010. aastal.

Lõputöö uurimisülesanneteks on:

1) Selgitada sunni kasutamist alaealise suhtes Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo praktika põhjal 2009-2010 aastal.

2) Selgitada alaealiste arvamusi sunni kasutamise põhjustest ja eesmärkidest.

3) Selgitada Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo statistikat sunni kasutamisest alaealiste suhtes 2009-2010. aastatel.

Uurimisülesannete lahendamiseks viidi läbi empiiriline uurimus, mille käigus vaadeldi Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo statistikat ja viidi läbi ankeetküsitlus. Küsitluse valimi

moodustasid Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo politseiametnikud, keda oli kokku 23, ning alaealised õigusrikkujad, keda oli kokku 32.

Töö jaguneb kaheks peatükiks. Esimene peatükk annab ülevaate sotsiaalsetest normidest, alaealise hälbivast käitumisest ja selle seosest sunni kasutamisega. Teises peatükis esitatakse uurimistulemused ja nende analüüs. Lõputöö teoreetilises osas kasutatakse refereerimismeetodit ja empiirilises osas küsitlusmeetodit.

1. POLITSEI POOLT SUNNI KASUTAMINE ALAEALISE SUHTES

1.1 Inimese käitumise reguleerimine ühiskonnas läbi sotsiaalsete normide.

Inimese käitumist ühiskonnas reguleerivad sotsiaalsed normid. Need peegeldavad tüüpilisi suhteid ja sidemeid, mis on iseloomulikud mingi sotsiaalse rühma liikmete enamikule või kogu ühiskonnale. Normid võib jagada kahte rühma: õigusvälisteks normideks ja õigusnormideks. Õigus- või õigusvälise sotsiaalse normi puhul on tähtis, et see hakkab ühiskonnas või mingis sotsiaalses rühmas kehtima siis, kui ühiskonna või rühma liikmed seda järgivad ning norm pälvib antud sotsiaalse keskkonna heakskiidu ja normi eiramine toob kaasa hukkamõistva reaktsiooni. Kõik ühiskonda kuuluvad inimesed on normaalselt ühesugusest sotsialiseerituse laadist tingituna ühistes normides kokkuleppele jõudnud. (Kaugia 2007)

Õigus- või õigusvälise sotsiaalse normi tähtsamad tunnused on kasulikkus ehk ühiskondlik vajadus, kohustuslikkus ja realiseerumine inimeste käitumises. Et sotsiaalne norm vastaks kasulikkuse printsiibile, peab ta olema ajas, ruumis ja sotsiaalsete rühmade või isikute osas õigesti orienteeritud ning muutuma inimeste elutingimuste muutumise järgi. (Kaugia 2007)

Nii õigusvälised normid kui ka õigusnormid on kohustusliku iseloomuga. Kõik sotsiaalsed normid on omavahel seotud, sest nad reguleerivad inimestevahelisi suhteid. Õigus ei ole aga esimene sotsiaalne kord. Õiguse eelastmed objektiivses tähenduses on moraal ja tava. Nagu õigusnormid nii ka moraali- ja tavanormid on üldise iseloomuga ja üldkohustuslikud. (Narits 1995:7)

Sotsiaalset käitumisnormi tuleb vaadelda ühiskonna struktuuri osana. Käitumisnorm avaldub inimeste konkreetsetes tegudes, mille vorm ja sisu vastavad ühiskondlikele huvidele ja nõudmistele.Oluline on käitumisnormi seos sotsiaalse kontrolliga. Norm muutub normiks alles

siis, kui sellest kinnipidamist kontrollib ja normi järele valvab inimestest koosnev ühiskond. (Laine 1997:11)

Sotsiaalsed normid on alaealistele tähtsamad kui õigusnormid. Omamoodi sotsiaalsed normid tekivad ka alaealiste gruppides millel on liider, kes ütleb mis on õige ja mida peaks tegema. Grupi liider on see kelle moodi tahetakse olla ja tihti on nii, et tahetakse grupis olla tähtsal kohal, siis tehakse seda mida liider ütleb ja tihtipeale seetõttu minnaksegi seadusega vastuollu.

Sõltuvalt sotsiaalse normi liigist (õigus-, moraali-, tavanorm) on normi funktsiooniks kas mõne sotsiaalse grupi või vastava ühiskonna kui terviku käitumise mõjutamine soovitud suunas. Sotsiaalse normi reguleeriv funktsioon selles seisnebki. (Üliõpilastele…03.02.2011)

Normi kontrolli tähtsamad vahendid on sanktsioonid. Sanktsioon on mõiste mis tavakasutuses viitab vaid negatiivsetele tagajärgedele, karistusele. Sanktsioon hõlmab tegelikkuses negatiivseid ja positiivseid tagajärgi, nii karistusi kui tunnustusi. Normile iseloomulik on see, et seda ei saa kehtestada vaid välise sundusega, negatiivsete sanktsioonidega ähvardades. Kui inimesed ei suuda sisemiselt käitumisnorme omaks võtta, väljendatakse seda omapoolse käitumise ehk teoga. (Laine 1997:11)

Inimese tahtest kantud käitumine on tegu, mis avaldub välismaailmas. Teo mõistet kasutatakse nii õigusteaduses kui ka filosoofias, sealhulgas eetikas. Mõtteid, arvamusi ja tundeid ei loeta juriidilises kontekstis teoks. Teod pole ka vääramatu jõu mõjul tehtud kehaliigutused, somaatilised kehareflekside. Samas peetakse tegudeks õpitud omandatud automaatset tegevust ja psüühilise sunni mõjul tehtud liigutusi.

Iga tegu ei ole karistusõiguslikus mõttes süütegu. Karistusseadustiku § 2 lg 2 järgi saab inimest karistada teo eest, kui see vastab süüteokoosseisule, on õigusvastane ehk puuduvad õigusvastasust välistavad asjaolud ja isik on teo toimepanemises süüdi. (Karistusseadustik 06.06.2001)

Tegu on mõiste, millest kõik algab. Teo tuvastamisega alustatakse süüteo olemasolu tuvastamist, kuid ühtlasi määratakse seeläbi ka inimese teo ehk inimkäitumise piirid. (Sootak 2003:15)

Inimühiskond on komplitseeritud süsteem, milles oleks võimatu orienteeruda ilma käitumisnormideta, mis on aktsepteeritud enamuse poolt. Erinevad sotsiaalsed normid, mis peegelduvad tüüpilistes sotsiaalsuhetes ja ristumiskohtades ja mis iseloomustavad teatud sotsiaalse grupi enamust või ühiskonda tervikuna, on inimese sotsiaalse käitumise regulaatoriteks. Alati pole otsest ja kohest seost normatiivse käitumise ja normi vahel. Norm on normatiivse käitumise fundamentaalne põhi. Õiguslike normide eesmärk on tagada juriidiline vahend, mille järgi on võimalik panna inimesi soovitult käituma. (Õigussotsioloogia....08.04.2011)

Normide ja väärtuste tunnetamine on tihedalt seotud ühiskonna majandusliku ning sotsiaalse arenguga. Muutused eelpool nimetatud valdkondades mõjutavad tugevalt inimeste kuritegelikku käitumist. Ühiskondlikud muutused mõjutavad erinevaid ühiskonnakihte erinevalt, üheks eriti kergesti mõjutatavaks grupiks on noored. Uurijad on leidnud, et isiksuse muutumisvõime ja vanus on pöördvõrdelises sõltuvuses. See tähendab, et mida noorem inimene, seda kergem on tema arengut mõjutada ja suunata. Alaealiste õiguserikkujate suunamist ja niinimetatud ümberkasvatamist peetakse seepärast tõenäolisemaks kui täiskasvanute puhul. Sellest tulenevalt on eriti oluline tegeleda alaealiste hälbiva käitumise põhjuste väljaselgitamisega ning proovida riskitegureid ja põhjuseid vähendada ja kõrvaldada. (Ilves, Kasemets 2006)

Hälbiv käitumine on normide eiramine, hälbinud inimene ei pea normidest kinni. Igapäevaselt käitumist tähelepanelikult jälgides võib märgata, kuidas igapäevaselt rikutakse paljusid norme nii perekonnas, tööl, tutvusringkonnas, see käib ka seaduse vormis normide kohta. Hälbiv käitumine, selle määratlemine ja kontroll on tihedalt seotud kultuurikeskkonnaga. (Laine 1997:12-14)

Alaealiste esmaseks keskkonnaks on nende kodu ning alaealise esmasteks mõjutajateks tema vanemad ja õed-vennad, samuti ka vanavanemad ning kaugemad sugulased vastavalt sellele, kui tihti alaealine nendega kokku puutub. (Tiit 2000:27)

2006. aasta alaealiste hälbiva (ühiskonna kultuurile iseloomulikele käitumismallidele mittevastav käitumine) käitumise uuringu kohaselt avaldavad probleemkäitumisele mõju eeskätt vanemate omavahelised halvad suhted. See, kas noored elavad purunenud perekondades või täisperedes, ei avalda nii suurt mõju. Mida suuremaks ja vägivaldsemaks muutub konflikt vanemate vahel, seda suurem on alaealiste õigusrikkumiste risk ja seda eriti poiste seas. (Alaealiste kuritegevuse...08.04.2011)

Pinge ja rahulolematus perekonnas kajastub laste emotsionaalses arengus, murelikel ja hõivatud vanematel on raske olla empaatilised ja elada kaasa laste probleemidele. Puudujäägid laste emotsionaalses ja sotsiaalses arengus halvendavad suhteid eakaaslaste ja täiskasvanutega, vähendavad eneseusaldust. Paljud lapsed jäetakse vabal ajal omapead, nad ei oska end piisavalt välja elada ega iseendaga midagi tarka peale hakata. Sageli ei pakutagi neile arukat tegevust. (Niiberg 2003:13-18)

Probleemse käitumise üks väga oluline põhjus on viimaste aastakümnete vaba kasvatusstiil. Mõned vanemad oma äärmusliku järeleandlikkusega on lapsed ära hellitanud ning ei suuda mõista, et peavad lapsi õpetama suutma toime tulla inimese loomupärase vägivallatungiga. Koolipsühholoogide arvates põhjustab vägivalda kõige sagedamini asjaolu, et paljud pered ei suuda enam oma lastele tuge pakkuda. Vanemad võivad olla liialt hõivatud iseenda eksistentsiga, isa võib olla töötu või hoopis alkohoolik ja ema peab üksi elatist teenima. Kuna paljudel vanematel on oma laste jaoks vähe aega, siis puudub lastel tihti ettekujutus õigest ja valest. (Erb 2000:32-35)

Noorte käitumine saab alguse kodusest kasvatusest. Kui vanemad ei tee varakult piisavalt selgitustööd oma lastele, jääb lastele arusaamatuks kuidas on õige käitumine ja kuidas käituda ei

tohi. Samuti kuna tänapäeval suurema osa ajast on vanemad hõivatud tööga, siis on ära jäänud ka noorte tegevuste kontroll ja seetõttu teevad noored vabal ajal just seda mida nad ise tahavad.

Välisriikide uuringud näitavad, et alaealiste delikventse käitumise arengut mõjutavad mitmed individuaalsed, perekonna, eakaaslaste, kooli ja naabruskonnaga seotud riskitegurid. Lapse varajases elustaadiumis on tähtsamad individuaalsed ja perekondlikud riskitegurid, hilisemas eas muutub oluliseks eakaaslaste, kooli ja kogukonna mõju. (Alaealiste kuritegevuse...08.04.2011)

Kui ei rakendata efektiivseid meetmeid probleemkäitumise ennetamiseks ja sekkumiste rakendamiseks, käivitub sotsiaalse tõrjutuse protsess — indiviid tõrjutakse ühiskonnast välja. Sotsiaalse tõrjutuse protsessi on kujutatud järgmises lõigus hierarhilise arengumudelina, kus aste–astmelt suureneb sotsiaalne kahju, mida inimene kannatab. Mainitud protsessi mõjutavad rohkem välised sotsiaalsed faktorid kui indiviidi valikud ennast ise ühiskonnast eraldada. (Kõiv 2003:16)

Sotsiaalse tõrjutuse protsessi osad on järgmised:

1. aste: probleemid koolis ja kodus;
2. aste: ebaedu koolis ja koolist väljalangemine — hariduslik tõrjutus;
3. aste: halb staatus tööturul — tööalane tõrjutus;
4. aste: harimatu, töötu, vaene (millestki ilmajäetud);
5. aste: deviantse subkultuuri osaks olemine (alkohoolikud, kriminaalid, narkootikumide kuritarvitajad). Väärteo kordapanija on suunatud vanglasse või teistesse institutsioonidesse. (Kõiv 2003:16)

Loetelust on näha, et alguses näiliselt väiksena tunduvad probleemid kodus ja koolis on aluseks edaspidistele suurematele probleemidele ühiskonnas. Selleks, et inimene püsiks ühiskonnas, on oluline just haridusliku tõrjutuse vältimine. (Kõiv 2003:16-17)

Kui politseistatistika järgi on aktiivseim grupp kuritegusid sooritanud alaealistest 16-17aastased, siis aasta-aastalt on hakanud suurenema ka nooremate isikute arv, kellel on olnud kokkupuuteid

õigusrikkumistega. Valdav osa alaealisi õigusrikkujaid ei pane toime suuri ja raskeid kuritegusid, vaid pigem varavastaseid ja niinimetatud staatusega seonduvaid rikkumisi (koolikohustuse mittetäitmine, suitsetamine, alkoholi tarbimine, avaliku korra rikkumine jms). Alaealiste väärtegudest moodustavad ligi 70% tubaka- ja alkoholiseaduse rikkumised. (Alaealiste kuritegevuse...08.04.2011)

Käitumisprobleemid avalduvad noortel erinevalt, mõned kiusavad teisi, suitsetavad, tarbivad mõnuaineid, kuid teised samas hakkavad hulkuma ja satuvad probleemsesse seltskonda. See, kuidas noor käitub oleneb palju talle eeskujuks olevatest inimestest (vanemad, sõbrad, õpetajad). Paljud noored ei mõista, et see, mida nad hetkel teistele teevad (kiusamine, märgistamine, vägivald, seadustega vastuollu minemine) võib tulevikus mõjutada nii neid endid kui ka ühiskonda tervikuna. Kui alaealised käituvad probleemselt ja nende tegevus on seadustega vastuolus siis on vajalik avaliku teenistuse sekkumine. Avaliku teenistuse esindajateks kes tegelevad alaealistega on enamasti politseiametnikud, kes teevad koosööd nii lastekaitsetöötajate kui ka sotsiaaltöötajatega, et noori juhendada ja suunata õigesti käituma.

Õigusrikkumistele reageerimine tähendab õigusrikkujate karistamist ja kontrolli. Karistusel võib olla preventiivne funktsioon. Karistuse määr peab olema võrdväärne õigusrikkumise astmega. Utilitaristid näevad karistamist õigustatult vaid siis, kui sellega kaasneb mingi tulu ning karistamise positiivseks kõrvalmõjuks on peamiselt preventsioon. See tähendab, et ühe inimese karistamine on samal ajal teiste hirmutamise vahendiks. Alaealiste puhul tähendab preventsioon meetmeid, mis tagavad laste kasvatuse ja sotsialiseerimise ühiskonda. Euroopa praktikad rõhutavad perekonna-, kooli- ja kogukonnapõhiseid sekkumisi. Oluline on noortele õpetada, kuidas kamba survele mitte alluda. Väga oluline on noortele pakkuda suures valikus huviringe ja muud koolivälist tegevust, kuna rohke vaba ajaga noored võivad suure tõenäosusega korda saata õigusrikkumisi. (Rits 2009: 5-7)

Hr H.H Erb oma raamatus kirjeldab, et noorte probleemiks on viimase aja vaba kasvatusstiil ning vanemad käivad suurema osa ajast tööl ja neil ei ole aega oma lastega tegeleda. Noored ei oska oma vaba ajaga midagi teha. Seltskonnas olles tarbitakse mõnuaineid ja küsitlusest selgubki, et

alkoholi tarbimise kaasmõjul ei alluta politseiametniku seaduslikule korraldusele ning politseiametnik peab kasutama alaealiste vastu mõnda sunni vahendit. (Erb 2000:32-35)

Alaealiste käitumismustrite kujunemisel on väga olulisel kohal kodu ja suhted perekonnas, kuna peamised väärtushinnangud ja käitumismudelid kujunevad välja just lähedastega suheldes. Vahel on vanemad oma töö ja tegemistega nii hõivatud, et ei pane tähelegi, mida nende lapsed teevad. Samas, kui vanematel poleks töökohta, siis ei suudaks nad ka lastele majanduslikult kõike vajaminevat pakkuda.

1.2 Haldusmenetlus ja sunni kasutamine

Haldusmenetlust on vaja õiguslikult reguleerida just nende isikute huvides, kellele halduse tegevus on suunatud. Kui näiteks haldusakti andmisega määratakse kindlaks isiku õigused ja kohustused, siis tänu haldusmenetluse seadusele teab puudutatud isik ka seda, kuidas näeb välja halduse tegevus tema õiguste ja kohustuste kindlaks määramisel. Haldusorganil ei ole üksnes kohustus luua õiguspäraseid haldusakte, vaid ka eelnenud menetlus peab vastama teatud nõuetele. (Mikiver, Roosve 2001:44)

Haldusõigus reguleerib suhteid riigiorganite vahel, riigi valitsemisorganite ja ühiskondlike organisatsioonide vahel ning riigivalitsemisorganite ja indiviidide vahel. Haldusõiguse üldpõhimõtted on kindlaks määratud põhiseaduses, konkreetne normistik sisaldub seadustes, aga ka seadusjärgsetes õigusaktides. (Haldusõigus 2007)

Haldusorgani poolt haldusülesannete täitmisel avalik-õiguslikus suhtes üksikjuhtumi reguleerimiseks antud, isiku õiguste või kohustuste tekitamisele, muutmisele või lõpetamisele suunatud korraldus, otsus, ettekirjutus, käskkiri või muu õigusakt on haldusakt. (Mikiver, Roosve 2001: 58)

Haldusakt peab olema suunatud vahetu õigusliku mõju saavutamisele, s.t. sellele, et tuua kaasa õiguslik tagajärg. Haldusakt saab olla ainult selline õigusakt, mis midagi reguleerib. Regulatsiooniga on tegemist siis, kui õigusakt on suunatud otseselt õigusliku tagajärje loomisele. Haldusakti sisu järgi eristatakse käskivad ja keelavad õigusaktid. Siia kuuluvad politsei-ja korrakaitseorganite korraldused, mis käsivad või keelavad mingi tegevuse või tegevusetuse. (Mikiver, Roosve, 2001: 60-61)

Üks riikliku tegevuse meetodeid on riiklik sund. Riiklik sund on suunatud riigi poolt vajalikuks tunnistatud käitumise tagamisele. Riiklik sund on õiguskorra tagamise oluline vahend. Õiguslikult peavad olema sätestatud ka riikliku sunni vahendid. Sunni sisu on isiku õigusliku staatuse muutmine, talle täiendava kohustuse panemine või õiguste ja vabaduste piiramine. Selline piiramine peab olema vastavalt põhiseaduse §-le 11 toimuma kooskõlas põhiseadusega. Riiklikku sundi ei saa kohaldada riigiorganite suvaotsuste alusel. Seadus peab välistama võimaluse riigiorganite, nende ametiisikute omavoliks sunni kohaldamisel. (Koolmeister, Merusk 1995:165)

Võimalus sundida inimest teiste isikute õiguste ja vabadustega arvestama või oma muid olulisi kohustusi täitma on sisutühi, kui riik ei saaks lõppastmes kasutada kohustuste täitmise suunamiseks ka elementaarset vahetut füüsilist jõudu. Seepärast on vahetu sunni rakendamine kui tegevus olnud ajalooliselt kahtlemata üks esimesi funktsioone, mida haldusaparaat on korrastatud ühiskonna ja riigivõimu tekkimisest alates pidanud täitma. Samas võib ilmselt ka väita, et sunni rakendamise kui protsessi õiguspärasusele ja õiguslikule reguleerimisele on sunni rakendamisega saavutatava eesmärgi kõrval hakatud tõsisemalt tähelepanu pöörama alles oluliselt hiljem. Seda võib näiteks järeldada politsei poolt rakendatava sunni kohta seaduse tasandil sätestatud reeglite puudumisest eelmise iseseisvusperioodi Eesti õiguses. (Laaring 2010:550)

Alates 08.10.1990 kuni 31.12.2009 kehtis Eesti Vabariigis politseiseadus, kus olid kirjas politsei põhiülesanded. Endise politseiseaduse §-i 3 järgi politsei tagab avaliku korra, kaitseb inimeste ja organisatsioonide seaduslikke huvisid, tõkestab kuritegevust, teostab kuritegude kohtueelset

uurimist, määrab ja viib täide karistusi oma pädevuse piires. Samas politseiseaduses oli ka kirjas füüsilise jõu ja erivahendite kasutamine ehk sund. Endise politseiseaduse §14 järgi on sund füüsilise isiku, looma või asja mõjutamine füüsilise jõuga, erivahendiga või relvaga. Sunni kasutamisel tuleb hoiduda füüsilise isiku, looma või asja kahjustamisest suuremal määral, kui see on konkreetsel juhul vältimatu. Enne sunni kohaldamist on politsei kohustatud hoiatama isikut, kelle suhtes või kelle omandis või valduses oleva looma või asja suhtes ta kavatseb sundi kohaldada. Hoiatamisest võib loobuda ainult juhul, kui hoiatamine ei ole võimalik õigusrikkumise kõrvaldamise kiire vajaduse tõttu. Tulirelva kasutamisel hoiatamise eest ei või loobuda. (Politseiseadus 31.12 2009)

Üldreeglina peab füüsiline isik olema deliktivõimeline, st ta peab vastama seadusega kehtestatud kriteeriumitele, mis lubavad teda vaadelda haldusõiguserikkumise subjektina ning kohaldada tema suhtes halduskaristust. Seadus võib subjektile esitada erinõudeid sõltuvalt haldusõigusrikkumise iseloomust või kohaldatava sunnivahendi eripärast. Samas võib mõnda liiki haldussunni vahendeid kohaldada ka isikute suhtes, keda ei saa võtta haldusvastutusele (nt alaealised). Viimasel juhul kehtestab seadus sunni kohaldamise täiendavad piirangud või muud nõuded. (Koolmeister, Merusk 1995:166).

Endise Politseiseaduse §4 järgi on aktiivse kaitse vahendid käerauad, jalarauad, sidumisvahend, rahustussärk- või tool, teenistuskoer. Aktiivse kaitse vahendit on keelatud kasutada: lapseealiste, vanurite ja ilmsete rasedustunnustega naiste vastu, välja arvatud nendepoolse relvastatud ründe või grupiviisilise ründe tõrjumiseks või tõkestamiseks või nende relvitustamiseks. (Politseiseadus 31.12.2009)

Relvade ja erivahendite kasutamine politseitegevuses reguleeriti 1990.a politseiseaduse V peatükis. PolS algne redaktsioon piirdus relvade ja erivahendite reguleerimisel erivahendite kasutamise lubatud juhtudel nimetamisega ning lubas erivahendite kõrval kasutada ka kaitsevahendeid, käsivõitluse võtteid ja tulirelvi. Samuti sisaldas seadus kohustust arvestada sunni rakendamisel õigusrikkumise iseloomu, isikut ja konkreetset olukorda ning hoiduda sunni

adressaadi tervise liigsest kahjustamisest, milles võib näha proportsionaalsuse põhimõtte üht kõige esmast väljendust nüüdisaegses Eesti õiguses. (Laaring 2010:550)

Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis nr 5 on kirjas, et igaühel on õigus isikuvabadusele ja turvalisusele. Kelleltki ei või võtta tema vabadust, välja arvatud seaduses kindlaks määratud korras järgmistel juhtudel:
1) seaduslik vahistamine või kinnipidamine, et tuua ta pädeva õigusvõimu ette põhjendatult kahtlustatuna õigusrikkumises või kui põhjendatult peetakse vajalikuks takistada õigusrikkumise toimepanekut või põgenemist peale seda.
2)seadusliku korralduse alusel alaealise kinnipidamine hariduslikuks järelvalveks või tema seaduslik kinnipidamine pädeva õigusvõimu ette toomiseks. (Konventsioon Inimõiguste ja põhivabaduste kaitseks, 4-5)

Alates 01.01.2010 jõustunud Politsei-ja piirivalveseaduses peatükis nr 4 on selgitatud vahetu sunni kasutamise kord. Võrreldes eelneva kehtinud Politseiseadusega ei ole Politsei-ja piirivalveseaduses eraldi reguleeritud vahetu sunni kasutamine lapseealiste, rasedate või vanurite suhtes.

Sund on üldjuhul kõige raskem haldussunni vorm, sest enamasti kaasneb sellega isikupuutumatuse kui ühe kõige väärtuslikuma põhiseadusliku hüve piiramine. Selle raskuse tõttu rakendatakse vahetut sundi ainult avalikku korda ähvardava ohu kõrvaldamise kohustuste sundtäitmiseks juhul, kui muude sunnivahenditega ei ole võimalik seda kohustust täita, sealhulgas õigeaegselt täita. (Laaring 2010:551)

Isikupuutumatusega ja vabaduse piiramisega seonduvad isiku kinnipidamine, tema suhtes füüsilise iseloomuga sunni kohaldamine, sundläbivaatus. Haldussunni kasutamine konkreetseteks eesmärkideks võib olla õigusvastase käitumise lõpetamine ja selle kahjulike tagajärgede ärahoidmine, õiguserikkuja vastutuselevõtmise ja õiguserikkumise asja menetluse tagamine ning õiguserikkuja karistamine. Haldussund võib omada ka üldpreventiivset tähendust

õigusrikkumiste ärahoidmisel. Haldussund põhineb spetsiifiliste õiguslikult kehtestatud vahendite kohaldamisel. (Koolmeister, Merusk 1995:165-167)

Alaealiste allumatusel politseiametniku korraldusele on mitmeid põhjuseid, ühena võib kindlasti välja tuua selle, et tihti ei tea noored tagajärgi mis politseiametniku korralduse eiramine kaasa võib tuua. Alaealistel, kes on tarbinud alkoholi, on hirm politseile vahele jääda, trahvi saada ja ka vanematele ei taheta mõnuainete tarvitamisega vahele jääda ning seetõttu on olukordi kus lihtsalt suurest hirmust jookstakse politseid nähes minema ja nii loodetakse pääseda karistusest.

Kui alaealine ei ole koostööaldis ega seadusekuulekas, tuleb minna järgmisele astmele, milleks on ettekirjutuse tegemine. Rikkujale antakse kiiret lahendust nõudvas olukorras suuline korraldus, millega kohustatakse alaealist midagi tegema või mingist tegevusest hoiduma. Peale ettekirjutuse kui politsei üldmeetme on ka erimeetmeid, üheks erimeetmeks on vahetu sunni kasutamine. Vahetu sund on üksnes kohustuse täitmisele suunamine, vahetu sunni vahenditena lubab PPVS § 26 kasutada füüsilist jõudu, erivahendeid ning relvi. Vahetut sundi võib rakendada füüsilise isiku, looma või asja suhtes. Füüsilise jõu kasutamine on isiku, looma, või asja vahetu füüsiline mõjutamine, see tähendab, et füüsiline mõju kandub vahetult sunni rakendaja kehalt vahetu sunni objektile. Politsei erivahend on mõeldud sundi rakendava isiku jaoks füüsiliste isikute, loomade või asjade füüsiliseks mõjutamiseks, eelkõige füüsilise jõu suurendamiseks või suunamiseks, samuti on erivahendit võimalik kasutada koos füüsilise jõu kasutamisega. (Politsei järelevalve menetlus 2010: 78)

Käeraudade kasutamist ei saa pidada võrreldes muude vahetu sunni vahenditega isikute õigustesse sekkumise seisukohalt eriti intensiivseks sunnivahendiks, siiski on tegemist nii politsei kui ka korrakaitseorganite tegevuses ilmselt kõige sagedamini kasutatava erivahendiga. Praeguseni ei ole Eesti seadustes käeraudade kasutamise täpsemaid aluseid ette nähtud. Korrakaitseseaduses on antavad alused käeraudade kasutamiseks piisavalt laiad, et hõlmata kõiki võimalikke ohutõrjeks vajalikke olukordi ning võimaldada vajadusel ka süüteomenetluse tagamist. Alusteks on ründeohu, füüsilise vastupanu ohu või suure väärtusega varalise hüve kahjustamise ohu kahtlus, samuti enesevigastamise ohu või enesetapu kahtlus. Ohukahtlus, ehk

siis on alust arvata et inimene antud teo toime paneb, tähendab antud juhul, et käeraudu saab rakendada juba enne eelnimetatud kahjulike tegevuste algust. (Korrakaitseseadus 16.03.2011)

Sunni rakendamisel tuleb esmalt hinnata olukorda, kas seaduses esineb sunni rakendamise alus. Järgnevalt tuleks valida sunni rakendamisel meede, mille kohaldamisega oleks võimalik soovitav eesmärk saavutada ning et valitud meede kahjustaks kõige vähem isikut, looma või asja. Rakendades meedet intensiivsusega tuleb arvestada, et meetmega saavutatav eesmärk ja meetmest isikule tekkiv kahju oleksid tasakaalus. Vahetu sunni kohaldamise õigus on politseiametnikul. Üldiselt võib vahetut sundi kohaldada üksnes see isik, kes on teenistuses politseiametniku ametikohal, st nende isikute hulka ei kuulu inimesed, kes töötavad politseiasutuses ametikohal, millel töötamine on Avaliku teenistuse üldliik. Erandit vahetu sunni kasutamiseks võib teha üksnes seadusega. Vahetut sundi on keelatud kohaldada ütluse, arvamuse või seletuse saamiseks. (Politsei järelevalve menetlus 2010:76-84)

Üheks õigusriigi aluspõhimõtteks loetakse õigust mitte olla piinatud ega muul viisil väärkoheldud, see kaitseb isikut mitte üksnes piinamise vastu selle tavatähenduses (näiteks politseiametniku poolt ülekuulamisel tunnistuse saamiseks kinnipeetud isiku peksmine), vaid on suunatud laiemalt nii inimese inimväärikuse kui ka tema füüsilise ja psüühilise terviklikkuse kaitsele. (Põhiõigused...08.04.2011)

Vahetu sunni rakendamise konteksti arvestades saab haldusaktiks olla enamasti suulises vormis antud korrakaitseametniku korraldus. Ei ole välistatud ka olukord, kus vahetu sunni vormis täidetakse kirjalik haldusakt, näiteks sundtoomisel on selliseks haldusaktiks kutse.

2. SUNNI RAKENDAMINE ALAEALISTE ÕIGUSRIKKUJATE SUHTES VILJANDI POLITSEIJAOSKONNA TEENINDATAVAL TERRITOORIUMIL

2.1. Küsitluse valim ja metoodika

Lõputöö uurimisküsimuste lahendamiseks viidi läbi ankeetküsitlus Lõuna Prefektuuri Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo politseiametnike ja alaealiste õigusrikkujate seas. Valimi moodustasid Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo politseiametnikud, keda oli kokku 23, ning alaealised õigusrikkujad, keda oli kokku 32. Alaealiste valimi moodustasid 2009.-2010 aastal Viljandi Politseijaoskonda toimetatud noored, kes olid mõne õigusrikkumise toime pannud.

Küsimustikule vastanud noored on 14-17 aastased tüdrukud ja noormehed, kellel on viimase kahe aasta jooksul olnud mingi kokkupuude politseiga ning nende endi sõnul on enamasti olnud tegu mõnuainete tarbimisega, kuid on ka noori kellel on olnud kokkupuude politseiga kuna nad on toime pannud kuriteo.

Tabel 1. Vastanud noorte sooline ja vanuseline jaotus.

Vanus aastates	Tüdrukud	Poisid	Kokku
14	0	4	4
15	2	8	10
16	3	7	10
17	4	4	8
Kokku	9	23	32

Küsitlusele vastanud alaealistest õigusrikkujatest kõige nooremad olid 14-aastased poisid ja vanimad 17-aastased poisid ja tüdrukud. Kõige suurema grupi vastanutest moodustasid 15-aastased noormehed. Vastanud tüdrukuid oli oluliselt vähem kui poisse, samas ka Viljandi maakonna statistikas on tüdrukute õigusrikkumiste osakaal võrreldes poiste süütegudega üldiselt väiksem.

Vastanud politseiametnike vanusevahe on suur, kuna Viljandi politseijaoskonna korrakaitseosakonda on viimastel aastatel tulnud tööle palju uusi ja noori politseiametnikke, kuid samas on tööl endiselt ka vanemaid ja staažikamaid politseiametnikke.

Tabel 2. Vastanud politseiametnike vanuseline ning ametialane koosseis.

Vanus	20 – 30aastat	31 – 40aastat	41 – 50aastat
Piirkonnapolitseinik	9	2	3
Patrull/liikluspolitseinik	3	5	1

Viljandi politseijaoskonna korrakaitseosakonnas töötab 44 politseiametnikku, kellest 21 on piirkonnapolitseinikud ja 23 patrull/liikluspolitseinikud. Kõige rohkem on küsimustikule vastanud piirkonnapolitseinikud, kuna nende töö hõlmab oma piirkonna tundmist ja seetõttu ka seal olevate probleemsete isikutega rohkem tegelemist. Patrull-liikluspolitseinikud on tööl ainult oma vahetuse ajal ja siis annavad oma tööposti üle uuele patrulliekipaažile. Piirkonnapolitseinik peab lahendama oma piirkonnas toimuvaid inimeste muresid ja probleeme igapäevaselt.

2.2 Koduse olukorra mõju alaealise hälbivale käitumisele

Uurimuse tulemusel selgus, et vaid 22% vastanud alaealiste vanematest töötavad mõlemad. Ainult ema töötab 28% vastanud alaealistest, ainult isa aga 31% vastanutest. Kumbki vanem ei tööta 19% noortest, mis on väga suur protsent. Tähtsa osa lapse elust moodustab pere majanduslik olukord, kas laps saab lubada endale vajalikke riideid, ning ka sõpruskond oleneb sellest, kuidas noored riietuvad ja milline on nende perede majanduslik olukord. Lapsed sõltuvad majanduslikult peres elavatest täiskasvanutest, kuna ise nad tööl ei käi.

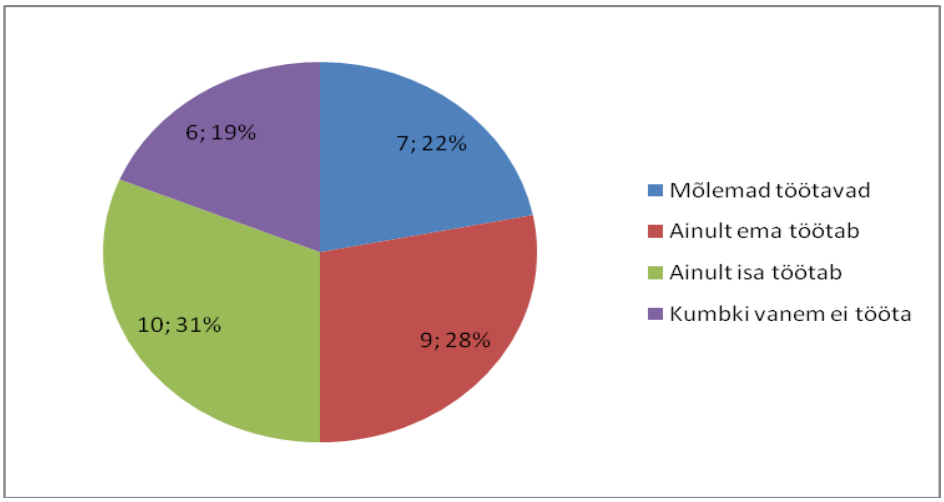

Joonis 1. Vanemate hõivatus tööga.

Praegusel majanduslikult raskel ajal, kui töökohti on vähe, tekivad peredes pinged. Kui peres on suhted halvad, siis võivad alaealised hakata rohkem kodust eemal viibima. Küsimustikule vastanud alaealistest 47% ehk 15 noorel on suhted vanematega halvad ja 19% vastanutest ei saa vanematega üldse läbi. Noored, kellel on oma vanematega halvad suhted, vastasid küsimustikes, et nendest 89% -l on kodudes vanemate omavahelised suhted halvad, millest võib järeldada, et need on põhjused, miks noored hakkavad rohkem kodust eemal viibima ja suhtlema seltskonnaga, kes suurema osa ajast veedab väljas hulkudes ja endale tegevust otsides. Koos väljaspool kodu leitud uute sõpradega hakatakse pidutsema, tarbima erinevaid mõnuained ja sooritama selle tulemusena üheskoos süütegusid, et oleks huvitavam ja põnevam. Alaealised, kes soovivad paremini seltskonda sulanduda, hakkavad varastama ning teiste eeskujul erinevaid süütegusid toime panema.

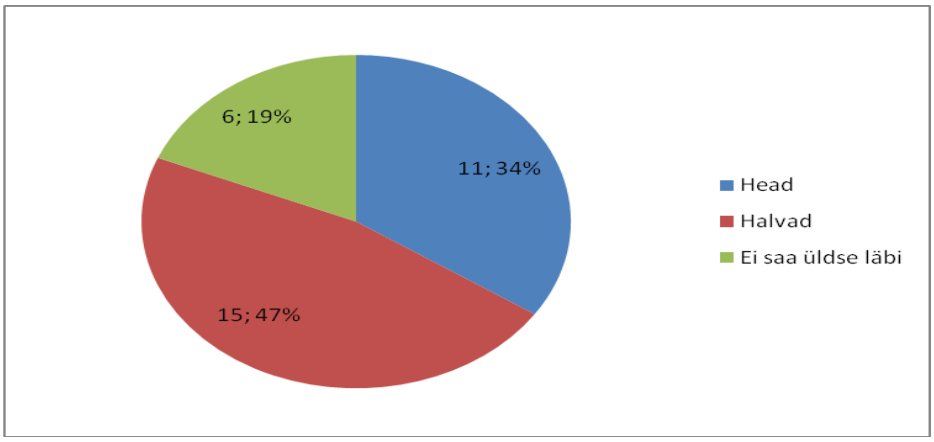

Joonis nr 2. Alaealiste ja vanemate vahelised suhted.

Küsitletud politseiametnike ankeetide analüüsimisel selgus, et enamuse, ehk 17 arvates, on üheks suuremaks alaealiste probleemkäitumise põhjuseks kodused probleemid ja vabakasvatus, see tähendab, et alaealistel on liiga palju vaba aega ja nad otsustavad juba varakult selle üle, mis nad teha soovivad ja mis nende arvates oleks õigem. Väga suureks probleemiks politseiametnike arvates on ka alkoholi tarbimine ja alkoholi liiga lihtne kättesaadavus alaealistele. Kolme politseiametniku arvates on noortel liiga palju vaba aega, nad ei käi trennides ja veedavad oma aja kaubanduskeskustes ja tänavatel. Samuti arvavad politseiametnikud, et probleemkäitumise üheks põhjuseks on ka noorte suhtlusringkond, kuna tänapäeval on sõbrad noortele väga tähtsad.

2.3 Alaealised ja mõnuainete kasutamine

Jooniselt nr 3 selgub, et suur osa küsitletud alaealistest tarbib mõnda mõnuainet. Küsitletud alaealistest poistest 42% suitsetab, tüdrukutest suitsetab 47%. Sellele, miks nad suitsetavad, oskasid vastata vaid vähesed. Põhjusteks toodi sõpru ja ka seda, et suitsetamine rahustab närve. Samas lisati, et lihtsalt meeldib suitsetada, mõned poistest tunnistasid, et neil on juba sõltuvus.

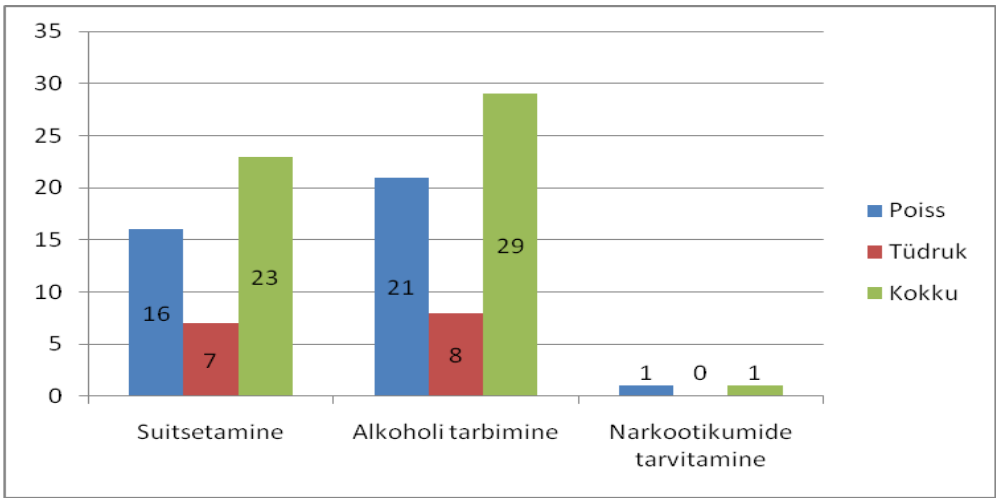

Joonis nr 3. Alaealiste mõnuainete tarbimine.

Ei saa välistada, et suur osa alaealiste halvast käitumisest on tingitud sõprade tegudest. Kahjuks on meie tänavapilt selline, et kambavaim on see, mis tekitab pahandusi. On ka selliseid noori, kes peale esimest kokkupuudet politseiga saavad oma eksimusest aru ja lõpetavad suhtlemise nendega, kellel võib olla järgmine päev uus kokkupuude politseiga. Praeguste noorte kohta käiv ütlus on igati paikapidav: „Ütle, kes on sinu sõbrad, ja ma ütlen, kes oled sina!“.

Noored väidavad, et kui nad suitsu teevad, siis on nad lahedad ja neid aktsepteeritakse sõprade hulgas ning nad on popid. Kuid ei mõelda, et sel viisil populaarsust kogudes rikutakse oma tervist. Samas nad põhjendavad suitsetamist ka sellega, et suitsu saab väga lihtsalt poest kätte.

Küsitletud poistest 55% ja tüdrukutest 53% tarvitavad alkoholi, üldse alkoholi ei tarvita küsitletud alaealistest ainult 4%. Noored tarvitavad alkoholi sõpradega koos olles, et oleks huvitavam, siis pidavat olema vabam suhelda, kaovad mõtted kohustustest ja on lihtsam sulanduda seltskonda.

Küsitlusest selgus, et noored tarvitavad alkoholi palju. Ajapikku kujuneb sellest ka sõltuvus, kuid see noori ei hirmuta. Vanemaid noored ei kuula, sest vanemad tarvitavad ka ise alkoholi, olles noortele sellega eeskujuks. Eeskuju alkoholi ja tubakate tarbimiseks saadakse peale vanemate ka sõpradelt.

Küsitletud 32 alaealisest üks noormees on tarvitanud ka narkootilist ainet kanepit. Antud alaealine on kanepi tarbimise eest saanud politseilt ka väärteoprotokolli ja sellega kaasneva trahvisumma. Kuna küsitletuid oli ainult 32, siis üks narkootilise aine tarbija vastanutest on suur protsent.

Peaaegu kõik küsitletud noortest tarvitavad mingit mõnuainet, enamasti alkoholi. See, miks noored nii palju alkoholi tarbivad ja muid mõnuaineid pruugivad, tuleneb sellest, et praegusel ajal on popp teha suitsu ja juua alkoholi. Noorte arvates on põhjusteks veel vanemate hoolitsuse puudumine, probleemid koolis ja kodus, palju muresid, tülid sõpradega, ka üleüldised probleemid.

2.4 Alaealiste õigusrikkujate kokkupuuted politseiga ja sunni kasutamine

Jooniselt nähtub, et viimase kahe aasta jooksul on politseiga kokkupuuteid olnud üle kaheksa korra 11 noorel, kõik need noored on poisid. Kokkupuudete põhjuseks on enamajolt olnud alkoholi ja tubakatoodete tarbimine.

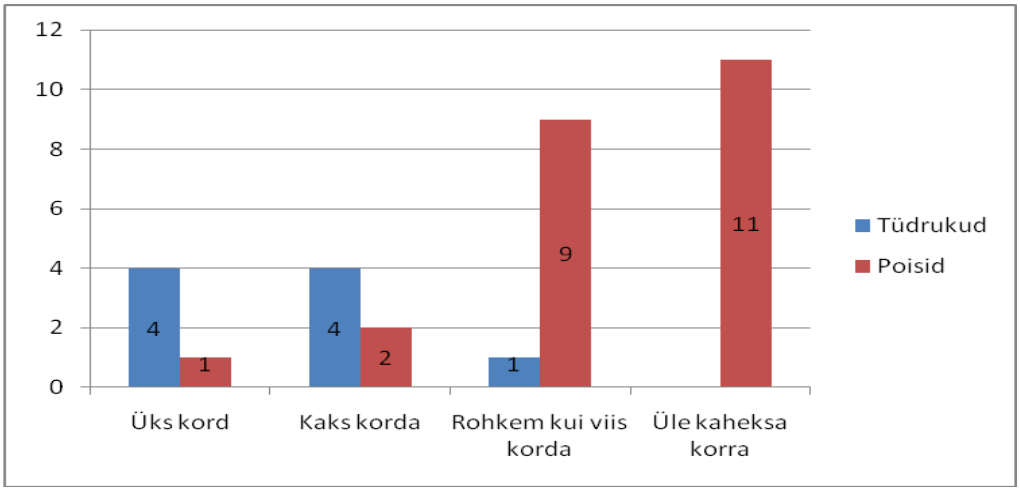

Joonis nr 4. Alaealiste kokkupuuted politseiga viimase kahe aasta jooksul.

Jooniselt saab välja lugeda ka, et kui alaealine on ühe korra juba politseiga kokkuuutunud järgneb enamasti sellele teine ja kolmaski kord. Põhjuseid, miks politseile vahele jäädi on noored välja toonud erinevaid. Enamasti on kokkupuute põhjuseks politseiga olnud hilisel õhtul väljas sõpradega alkoholi, mõnuainete tarbimine, kuid oli ka sellised vastuseid, nagu vargused ja kaklemised. Samuti vastas üks noormees, et tal oli kokkupuude politseiga sissemurdmisel. Alaealistel on olnud kokkupuude politseiga ka peol alaealisena viibimisel seoses alkoholi tarbimisega. Küsitletud alaealistest 18 vastasid, et on politsei eest ära jooksnud, kuid politsei on nad siiski kätte saanud ja seoses sellega on nad toimetatud politseiasutusse.

Teoreetilises osas on selgitatud, et politseiametnik kasutab oma töös vajadusel sundi, mille eesmärgiks on korraldusele mitte allunud või vastu hakanud alaealise korralekutsumine. Seadus annab õiguse politseiametnikul kasutada vajadusel sunni vahendina passiivse kaitse vahendeid ja ka aktiivse kaitse vahendeid, milleks on ka käerauad ja füüsiline jõud. Küsitlusest selgub, et sundi kasutatakse alaealiste vastu kuna nad on tarbinud alkoholi ja ei allu politseiametniku seaduslikule korraldusele.

Vastanud noortest on viimase kahe aasta jooksul politseiasutusse toimetatud 27 isikut. Mõni noor on toimetatud politseiasutusse mitmel korral. Kaheksateist noort on toimetatud politseiasutusse seoses politseametniku korralduse eiramisega ehk sellepärast, et nad jooksid politseiametnike eest ära, kuid siiski tabati. Samuti on noori toimetatud politseiasutusse varguste pärast ning alaealine ei ole andud kohapeal selgitusi. Kuus poissi ja üks tüdruk on nende sõnul toimetatud politseiasutusse seetõttu, et nad kaklesid avalikus kohas.

Küsitletud noortest 11 tunnistab, et hakkasid politseiametnikele vastu, kui neid taheti toimetada politseiasutusse. Selgituseks, miks nad vastu hakkasid lisavad noored, et nende tegevust mõjutas eelnevalt tarbitud alkohol. Alaealiste kinnipidamisel ja toimetamisel politseiasutusse on alaealiste endi sõnul kasutatud nende suhtes nii füüsilist jõudu kui ka käeraudu.

Politsei andmebaasist MIS 2009-2009 statistikat uurides selgus, et Viljandimaal on 523 14-17 aastast alaealist, kes on toime pannud väärteo ja talle on selle eest koostatud väärteoprotokoll. Kokku on 2009.-2010. aastal Viljandi maakonnas koostatud alaealistele 868 protokolli. Kõige rohkem väärteoprotokolle on koostatud alkoholiseaduse nõuete rikkumie eest, kokku 427 väärteoprotokolli. Tubakaseaduse nõuete rikkumise eest alaealiste poolt on aastatel 2009-2010 Viljandimaal koostatud kokku 233 väärteoprotokolli. Liiklusseaduse nõuete rikkumise eest on alaealistele koostatud 118 väärteoprotokolli. NPALS nõuete rikkumise eest on alaealistele koostatud 3 protokolli.

Jooniselt nr 5 on näha, et kõige rohkem on kasutatud füüsilist jõudu alaealiste noormeeste vastu. Vaadeldes Lõuna Prefektuuri Viljandi politseijaoskonna 2009.-2010. aasta statistikat politseiametnike poolt sunni kasutamise kohta, siis kokku on koostatud 12 protokolli Karistusseadustiku § 276 järgi, mis käsitleb politseiametniku seadusliku korralduse eiramist. Kaheteistkümnest protokollist neli olid koostatud alaealistele. Lugedes protokolle ja ülekuulamisi, selgub, et neljas ülekuulamises on kirjas ka füüsilise jõu ja käeraudade kasutamine, kuna alaealine ei allunud politseiametniku seaduslikule korraldusele ja oli agressiivne.

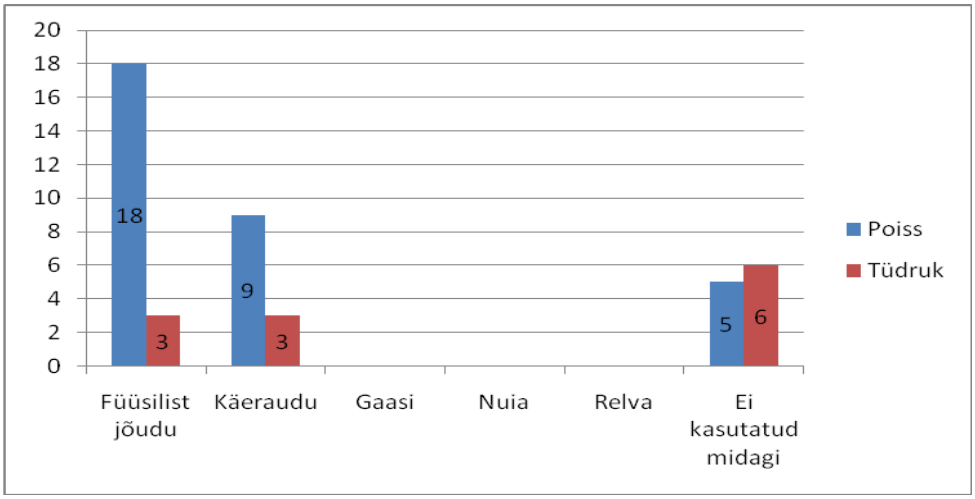

Joonis nr 5. Alaealiste suhtes kasutatud sunni meetmed.

Jooniselt nr 5 nähtub, et küsitletud 32-st alaealisest 18 noormehe ja kolme tütarlapse sõnul on nende suhtes politsei poolt kasutatud füüsilist jõudu. Üheksa noormehe ja kolme tütarlapse suhtes on kasutatud käeraudu. Võrreldes statistikat ja noorte küsitluse vastuseid, on nähtav, et alati ei fikseerita kirjalikult sunni ja erivahendite kasutamist politseiametnike poolt ja mõnikord see ununeb. Samas ei tunne ka alaealiste vanemad sunni ja erivahendite kasutamise vastu huvi, ning alaealised õigusrikkujad ei tea alati päris täpselt oma õigusi.

Vahetu sunni kasutamine toimub enamjaolt vahetute ohtude tõjumiseks ja vahetu sunni eesmärk on isiku mõjutamine oma kohustuste täitmisele. Hoiatus tehakse isikule, kelle käitumist tahetakse vahetu sunniga mõjutada ja kes, eelnevale jõustunud haldusaktile, ei reageerinud. Politseiseaduses on kirjas, et politseil on õigus nõuda avaliku korra järgimist ja korrarikkumiste lõpetamist ning selle eiramisel rakendada õigusrikkuja suhtes seaduses ettenähtud vahendeid, milleks lisaks muule on politsei erivahendid ning füüsilise jõu kasutamine ehk politseil on õigus kasutada sundi.

Küsitletud alaealiste sõnul on nende suhtes kasutatud sundi seetõttu, et nad hakkasid politseiametnikule vastu ega täitnud seaduslikku korraldust, kuna olid tarbinud eelnevalt alkoholi ja ei tahtnud „vahele jääda“. Kaheksateist alaealist vastas, et olles alkoholi tarvitanud ja märgates politseiametnikku, hakkasid nad jooksma ning seetõttu pidi politseiametnik nende suhtes kasutama sundi, kuid seda ei fikseeritud kirjalikult. Küsimustikust nähtub, et alaealiste ja politsei poolt kirja pandud vastused ja tegelik Lõuna Prefektuuri Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo statistika ei lähe kokku, kuna statistiliselt on kirjas mitmeid kordi vähem sunni kasutamist, kui seda on tegelikkuses politseiametnike poolt praktikas kasutatud.

Politseiametnike küsitlusest sunni kasutamise kohta viimase kahe aasta jooksul selgub, et 23 küsitletud politseiametnikust on sundi alaealise vastu kasutanud 14 politseiametnikku, mõned ka mitmel korral, mis võrreldes statistikaga on mitu korda suurem arv, kui ametlikust statistikast nähtub.

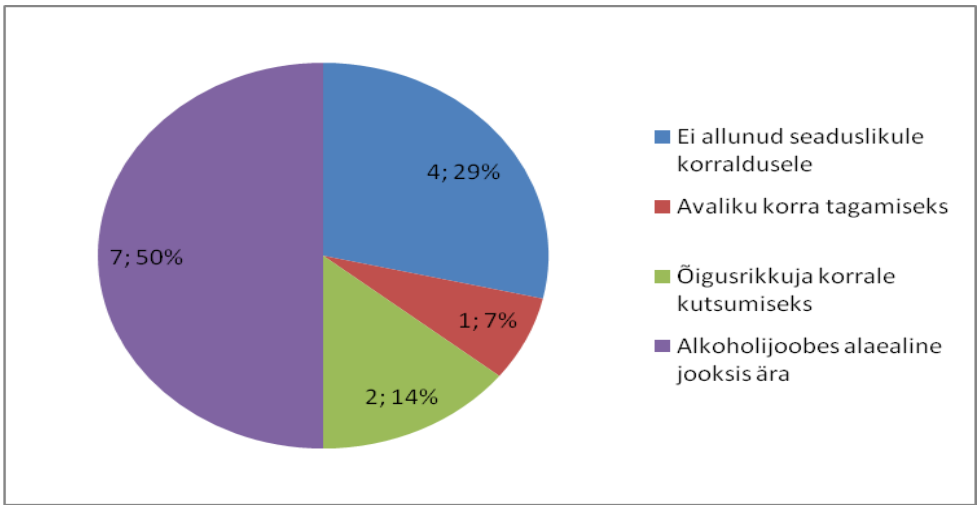

Joonis nr 6. Sunni kasutamise põhjused politseiametnike poolt.

Küsitletud politseiametnikest 14 on kasutanud viimase kahe aasta jooksul sundi alaealise suhtes, nende sõnul on vahetu sunni kasutamine olnud põhjuslikus seoses alaealise enda käitumisega. Neli politseiametnikku kasutasid sundi, kuna alaealine ei allunud nende seaduslikule korraldusele. Seitse politseiametnikku neljateistkümnest kasutasid sundi, kuna alkoholijoobes alaealine ei allunud nende seaduslikule korraldusele, jooksid politseiametniku eest ära ja tabatuna hakkasid politseiametnikele vastu, kasutades selleks füüsilist jõudu.

Alaealine, kes on tarvitanud alkoholi ja jookseb politseiametniku eest ära eesmärgiga karistusest pääseda, kas siis tema vastu sunni kasutamine on õigustatud? Sellele võiks läheneda loominguliselt: kui patrullis on kaks politseiametnikku, üks neist juhib sõidukit ja kõrvalistuja näeb, et alaealine jookseb ära otsustab talle järgneda, siis alaealise tabamisel, kui tegu on isikuga kes osutab vastupanu, on käeraudade kasutamine õigustatud. Kui isikuks, kes politseiametniku eest ära jookseb, on alaealine tütarlaps, kes meeltesegaduses ja soovist mitte vanematele pahameelt tekitada. Kui neiut tabanud politseiametniku jõud käib neiu omast üle, siis lihtsalt käe alt kinni hoidmine on vahel piisav, vajamata kasutada käeraudu ega muid sunni vahendeid. Juhul kui politseiametniku eest ärajooksjaid on kaks ja nad osutavad ka vastupanu, siis nende tabamisel on käeraudade kasutamise õigustatud, kuna see tagab selle, et nende uuesti ära jooksmine on raskendatud ja politseinikul on kontroll nende alaealiste üle.

Küsides politseiametnikelt, kas nende poolt alaealiste suhtes füüsilise jõu kasutamine on ka kirjalikult fikseeritud, vastas 9 politseiametnikku, et ei ole igat jõu kasutamist kirjalikult fikseerinud. Ainult 5 politseiametnikku vastas, et nende poolt kasutatud vahetu sund on fikseeritud kirjalikult ja selle kohta on koostatud ka ettekanne. Lõuna Prefektuuri statistikat vaadeldes selgub, et Viljandi maakonnas oli 2009-2010 aastal kokku 523 alaealist õigusrikkujat, kellest suurema osa moodustasid noormehed. Peamisteks õigurikkumisteks alaealiste poolt oli alkoholiga seotud väärteod, mille eest koostati kokku 427 väärteoprotokolli Viljandi maakonnas 2009.-2010. aastal.

Küsitlusest selgub, et politseiametnikud tegelikkuses ei fikseeri kirjalikult kõiki sunni kasutamise juhtumeid alaealiste suhtes, seega ei ole teada tegelikku vahetu sunni kasutamise juhtumite arvu. Sellise tegevusega on politseiametnik vastuolus seadustega, kuna Politsei-ja piirivalveseaduse § 7^{11} on kirjas, et järelevalve meetme kohaldamine protokollitakse haldusmenetluse seaduses sätestatud alustel ja korras PPVS seaduses sätestatud erisustega.

PPVS järgi, kui järelevalve meetme kohaldamisel kasutatakse vahetut sundi, märgitakse meetme kohaldamise protokollis lisaks haldusmenetluse seaduses sätestatud andmetele kohaldatud vahetu sunni vahend, sunnivahendit kohaldanud ametiisik ja isik, kelle suhtes on vahetut sundi kohaldatud. Kui järelevalve meetme kohaldamisel kasutatakse relva või erivahendit, on meetme protokollimine kohustuslik (Politsei-ja piirivalveseadus).

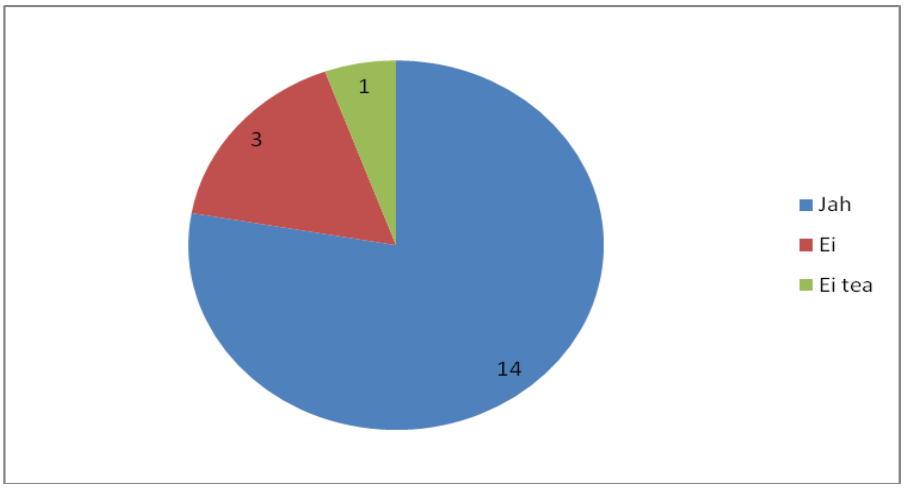

Joonis nr 7. Sunni kasutamise õigsus alaealise vastu nende endi sõnul.

Küsitledes alaealisi õigurikkujaid, nähtub, et 18 noorest, kelle suhtes viimase kahe aasta jooksul on vahetut sundi kasutatud politsei poolt erinevatel põhjustel, arvab 14 noort, et politseiametniku käitumine ja sunni kasutamine oli nende arvates õigustatud. Selgitusi miks noored arvavad, et politseiniku käitumine vahetut sundi kasutades oli õige, on erinevaid. Enamus noori vastab küsitluses, et politseiametnikud käitusid vahetut sundi kasutades õigesti, kuna nende töö on selline ja nad on selleks kohustatud. Mõned noored vastasid, et nad ise tekitasid sellise olukorra, kuna olid eelnevalt tarbinud alkoholi ega käitunud adekvaatselt. Kolm alaealist arvas, et politseiametniku käitumine vahetu sunni kasutamisel nende suhtes ei olnud õige ja politseinik käitus ebaviisakalt ning ülbelt. Üks noor ei osanud vastata kas politseiametniku käitumine oli õige vahetu sunni kasutamisel tema enda vastu, kuna ta ei mäletanud vahetu sunni kasutamist, seda oli hiljem temale rääkinud kaasas olnud sõber.

Küsitlusest selgus, et politseiametnikud, kes kasutasid viimase kahe aasta jookul alaealise vastu sundi, ei oleks saanud seda olukorda lahendada teisiti, kuna alaealine oli alkoholijoobes, agressiivne ega allunud politseiametnike korraldustele ja ainult vestlusest ei piisanud, et alaealist maha rahustada. Kaks politseiametnikku vastasid, et oleks saanud olukorra lahendada ka ilma sundi kasutamata, kuna hiljem järele mõeldes sunni kasutamine pigem ärritab alaealist ja järgmisel korral politseiga kokkupuutel võib alaealine käituda väga ettearvamatult, sest eelnev kokkupuude politseiametnikega ei olnud meeldiv.

Küsitletud politseiametnikest 14 vastasid, et on kasutanud alaealise suhtes sundi, kuid fikseerinud kirjalikult on sunni kasutamine ainult kahel korral. Kümme politseinikku on viimase kahe aasta jooksul kasutanud sundi alaealise vastu vähemalt kahel korral. Sellest järeldub, et statistilisi andmeid ei saa tõena võtta ja nendest lähtuda, kuna politseiametnikud ei fikseeri suuremalt jaolt kirjalikult sunni kasutamist alaealise suhtes. Protsent sunni kasutamise kohta alaealise suhtes, mida ei fikseerita kirjalikult, on mitu korda suurem, kui üldiselt sundi alaealise suhtes kasutatakse.

Neliteist politseiametnikku, kes on viimase kahe aasta jooksul kasutanud sundi alaealise vastu ega ole seda fikseerinud kirjalikult, vastavad ankeetides, et selleks on erinevad põhjused. Kirja ei panda sunni kasutamist seetõttu, et alaealine rahuneb maha ja saab oma õigusvastasest teost aru. Politseiametnik ja alaealine jõuavad kokkuleppele, kuna alati ei pea politseiametnik olema karistav seadusorgan. Kuigi vastavalt seadusele peaks alati järgnema politsei poolt sunni kasutamisele kirjalik märge, et sundi on kasutatud, kunas ja kelle vastu.

Sunni kirjalik fikseerimine on politseiametnikule endale kasulik, sest hiljem, kui mingil põhjusel alaealine või tema seaduslik esindaja arvab, et alaealisele, kelle vastu vahetut sundi kasutati, tehti liiga ja rikuti tema põhiõigusi, on kirja pandud sunni kasutamise fikseerimisest nähtav, mida, kus ja miks kasutati. Kui sunni kasutamist ei ole kirja pandud, siis on politseiametnikul hiljem väga raske selgitada, miks ta kasutas vahetut sundi, kuid alaealise suhtes sunni kasutamise peaks fikseerima kirjalikult. Praegustel juhtudel saaks selle fikseerida kas väärteoprotokolli, mille koopia jääb nii politseile kui ka alaealisele endale ja saab koostada ka vajadusel ettekande või ülekuulamise protokolli, et sunni kasutamise õigsus oleks ka kirjalikult fikseeritud

2009. aastal kehtinud politseiseaduses, ei olnud kirjas vahetu sunni kasutamise dokumenteerimise ja aruandluse vajadust. Alates 2010. aasta esimesest jaanuarist kehtima hakanud Politsei- ja piirivalveseaduse §7^{11} on kirjas, et kui järelevalve meetme kohaldamisel kasutatakse sundi, märgitakse meetme kohaldamise protokollis kohaldatud sunni vahend, sunni vahendit kohaldanud ametiisik ja isik, kelle suhtes on sundi kohaldatud.

Korrarikkumise toime pannud või abi vajavate laste kohtlemise juhendisse on koondatud laste kohtlemise põhimõtted. Juhendis on kirjas, et igast lapse liikumisvabadust piiravast tegevusest peab teatama tema eestkostjale või seaduslikule esindajale. Politseil on seega kohustus teatada lapsevanemale, kui tema laps toimetatakse politseasutusse, peab politseiametnik tegema ka vastava märke politsei andmekogusse. (Korrarikkumise toime pannud või abivajavate laste kohtlemise juhend)

Politseiametnike küsitlusest selgus ka see, et sunni kasutamisest alaealise vastu on üheksal korral neljateistkümnest teatatud alaealise vanemale või seaduslikule eestkostjale, et tema lapse suhtes on kasutatud sundi ja lapse vanem on alaealisele politseiasutusse järele tulnud.

Antud vastusest nähtub jällegi, et politseiametnikud on läinud vastuollu õigusaktidega jättes alaealise seaduslikule esindajale teatamata, kui alaealine on kinni peetud ja toimetatud politseiasutusse.

Ankeetidest selgus, et 23 politseiametnikust, keda küsitleti, ei ole kellegi suhtes sunni kasutamise kohta esitatud kaebust viimase kahe aasta jooksul. Hilisemaid pretensioone pole olnud ei lapsevanematel ega ka alaealistel endil, selle põhjuseks võib olla seaduste mittetundmine ja ka see, et alaealised ei ole vanemaid teavitanud nende vastu sunni kasutamisest, kuna selgub et ka alati ei teavita politseiametnikud sunni kasutamisest alaealise vastu.

Sunni kasutamine on aeg-ajalt teatud juhtumite puhul vältimatu, eriti kui tegu on alkoholi tarvitanud vastupanu osutava ja seaduslikku korraldust eiranud alaealisega. Sellisel juhul on põhiline sunni vahend, mida politseiametnikud kasutavad, käerauad.

2.5 Järeldused ja ettepanekud.

Uurimistulemustest selgub, et sundi kasutatakse alaealiste suhtes seda nii alaealiste õigusrikkujate kui ka politseinike sõnul. Lõuna Prefektuuri Viljandi politseijaoksonna korrakaitsebüroo politseiametnike poolt alaealiste õigusrikkujate suhtes kasutatud sundi ei fikseerita alati. Sundi alaealiste õigusrikkujate suhtes kasutatakse, kuid see jääb kirja panemata erinevatel põhjustel. Üheks peamiseks põhjuseks on see, et Lõuna Prefektuuri Viljandi Politseijaoskonna korrakaitsebüroo politsepraktikas ei ole sellist protokolli vormi, kuhu peaks vahetu sunni kasutamise alaealise suhtes kirja panema ning ei ole olnud ka juhtumeid kus alaealise eestkostja või alaealine oleks politseiametniku vastu sunni kasutamise kohta esitanud kaebuse.

Lähtudes eeltoodust teeb autor ettepanekud:

1. Erivahendi ja sunni kasutamine tuleb fikseerida patrulli puhul kasvõi patrull-lehel, konstaablite puhul mõnes ülekuulamises või väärteoprotokollides ja sellel protokollil peab olema nii alaealise kui ka politseiametniku selgitus koos mõlemapoolsete allkirjadega.
2. Sunni kasutamise fikseerimist peab kontrollima tihedamini ning seda peab tegema sisekontroll, kes on sõltumatu. Sellega paraneks ülevaade ja ka alaealise seaduslik esindaja saaks soovi korral antud paberiga tutvuda.

KOKKUVÕTE

Käesolev uurimus annab üldpildi sunni kasutamisest alaealiste suhtes Lõuna prefektuuri Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo politseiametnike poolt 2009-2010 aastal.

Põhiseadusest lähtudes on igaühel õigus vabadusele ja isikupuutumatusele, seda võib piirata ainult põhiseaduses loetletud juhtudel ja erijuhtudel mis on seaduses kirjas. Tänapäeval on väga palju probleeme alaealistega ja nende poolt toime pandud süütegudega. Politseiseaduses oli kirjas sunni kasutamise kord ja ka alates 01.01.2010 kehtivas Politsei-ja piirivalveseaduses on kirjas vahetu sunni kasutamise kord. Vahetu sunni kasutamine peab olema proportsionaalne ja eesmärgipärane ning vahetu sunni kasutamisel peab järgima, et antud meede ei kahjustaks sunniga mõjutatud isikut liiga palju.

Käesoleva lõputöö eesmärgi täitmiseks viis autor läbi ankeetküsitluse ajavahemikul jaanuar-märts 2011. aastal. Valimi moodustasid Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo politseiametnikud, keda oli kokku 23, ning alaealised õigusrikkujad, keda oli kokku 32. Uuritava kontingendi valikul sai määravaks alaealiste õigusrikkumine 2009. ja 2010. aastal.

Lõputöö eesmärgiks oli selgitada politsei poolt sunni kasutamise põhjused ja eesmärgid alaealiste suhtes Lõuna Prefektuuri Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo praktika põhjal 2009-2010. aastal.

Lõputööst selgub, et sundi kasutatakse alaealiste suhtes ja vahetu sunni kasutamine on põhjuslikus seoses alaealise enda käitumisega. Alaealiste ning politseiametnike küsitlustest selgus, et alaealiste enda käitumine ja korralduste eiramine põhjustas politseiametniku poolt nende vastu vahetu sunni kasutamise. Enamjaolt kasutati vahetut sundi alkoholijoobes alaealise vastu, kes ei allunud politseiametniku seaduslikule korraldusele ja jooksis politseiametniku eest ära, ning kui ta tabati, hakkas politseiametnikele vastu. Sunni vahenditest kasutati alaealiste vastu füüsilist jõudu ja käeraudu eesmärgiga alaealise korralekutsumiseks ja agressiivse käitumise taandamiseks.

Statistikast nähtuvalt on politseiametniku seadusliku korralduse eiramine ja sunni kasutamine fikseeritud 2009.-2010. aastal vaid neljal korral, kuid küsitlusest selgub, et 23-st küsitletud politseiametnikust on viimase kahe aasta jooksul kasutanud sundi alaealise vastu 14 politseiametnikku, mis on üle kolme korra rohkem kui statistikat vaadates. Küsitletud 32 alaealisest vastas 18, et viimase kahe aasta jooksul on nende vastu kasutatud politsei poolt sundi. Lõuna Prefektuuri Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo politseiametnike poolt alaealiste õigusrikkujate suhtes kasutatud sundi ei fikseerita alati. Vahetut sundi alaealiste õigusrikkujate suhtes kasutatakse, kuid see jääb kirja panemata erinevatel põhjustel. Üheks peamiseks põhjuseks on see, et Lõuna Prefektuuri Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo politsepraktikas ei ole sellist protokolli vormi, kuhu peaks vahetu sunni kasutamise alaealise suhtes kirja panema ja seetõttu seda ka ei fikseerita kirjalikult.

SUMMARY

Närripä, A. (2011). Applying Coercion by the Police on Minors after the Example of the Practice in 2009-2010 at the Public Order Bureau of Viljandi Police Department of the South Prefecture of the Police. Graduation Paper. Manuscript, 47 pp.

The graduation paper provides an overview of how coercion was used in the work of the Public Order Bureau of Viljandi Police Department of the South Prefecture of the Police in 2009-2010, and of its justification concerning minors.

The aim of the graduation paper was to find out the reasons and goals for using coercion by the police on minors after the example of the practice at the Public Order Bureau of Viljandi Police Department of the South Prefecture of the Police in 2009-2010.
The tasks of the graduation paper are: to prepare a theoretical overview of social norms, of the deviant behavior of the minor, and of its relatedness to the application of coercion. To research the application of coercion on minors after the example of the practice at the Public Order Bureau of Viljandi Police Department of the South Prefecture of the Police in 2009-2010. To research the opinions of the minors about the reasons and goals of the application of coercion. To research the statistics of the Public Order Bureau of Viljandi Police Department of applying coercion on minors in 2009-2010.

The methods of the present graduation paper involve referencing relevant specialized literature, and interviewing by using a questionnaire. The permission for carrying out the questionnaire was given by the Public Order Bureau of Viljandi Police Department. The author of the present paper completed the questionnaires within the period of January-March 2011. The sample was made up of the 23 police officers at the Public Order Bureau of Viljandi Police Department, and 32 minors who had committed an offence. The offences committed by minors in 2009-2010 became decisive upon selecting the group to be studied.

The graduation paper concludes that coercion is used on minors, and the application of coercion is directly related to the behavior of the minor. The questionnaires of minors and police officers revealed that the behavior of minors and their ignoring reaction to orders triggered the application of coercion on minors by police officers. The most common type of coercion was used with the minors under the influence of alcoholic beverages who did not obey the lawful orders of the police officer and ran away, upon capturing the minor they resisted and rebelled. Concerning direct coercion methods, physical force and handcuffs were used on minors in order to call them to order and calm aggressive behavior.

KASUTATUD KIRJANDUS

Alaealiste kuritegevuse vähendamise arengukava aastateks 2007-2009

http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=35839/Alaealiste+kuritegevuse+vahendamise+arengukava+aastateks+2007-2009.pdf välja otsitud 08.04.2011

Avaliku teenistuse seadus 25.01.1995, jõustunud 01.01.1996 – RT I 1995, 16, 228

Eesti Vabariigi Põhiseadus, 28.06.1992, jõustunud 09.07.1992 –RT 1992,26, 349

Erb, H-H. 2000. Vägivald koolis ja kuidas end selle eest kaitsta. Odamees

Haldusõigus üldosa. 2007. Tallinn Juura: Infotrükk

Ilves, R., Kasemets, L. 2006. Uuring alaealiste probleemkäitumisest ja alaealiste komisjonide tegevusest. 02.03.2011

Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. 13.03.1996, jõustunud 11.04.1996 – RT II 1996, 11, 34

Kaugia, S. 2008. Vaateid Õiguspoliitikale.

Kaugia, S. 2007. Riigikogu toimetised kodulehelt http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=11925&highlight=%C3%B5igusteaduse&op=archive2 välja otsitud 16.03.2011

Kiviorg, M., Merusk, K., Olle, V., Pilving, I., Sõlg, R. 1999. Õigusriigi printsiip ja Normitehnika. SA Eesti Õiguskeskus

Koolmeister, I., Merusk, K. 1995. Haldusõigus. Õigusteabe AS Juura

Korrakaitseseadus, 23.02.2011, jõustunud 16.03.2011- RT I 22.03.2011,4 http://eoigus.just.ee/?act=6&subact=1&OTSIDOC_W=145846 välja otsitud 27.03.2011

Kõiv, K. 2000. Koolikiusamine. Lapsed Eestis. Tallinn: Ilo Print

Laaring, M., Künnapuu, M., Mikiver, M., Heinsoo, P. 2010. Politsei Järelevalve menetlus. Õppevahend. Atak

Laine, M. 1997. Sissejuhatus kriminoloogiasse ja hälbiva käitumise sotsioloogiasse. Eesti Riigikaitse akadeemia.

Mikiver, M. 2002. Avaliku teenistuse õigus II trükk. Sisekaitseakadeemia

Mikiver, M., Roosve, T. 2001. Haldusõigus üldosa. Sisekaitseakadeemia

Narits, R. 1995. Õiguse Entsüklopeedia. Õpik Tartu Ülikooli õigusteaduskonna üliõpilastele. Tallinn: Õigusteabe AS Juura.

Niiberg, T., Teiverlaur, M. 2003. Sotsiaalpsühholoogia aktuaalseid probleeme. Tallinn: Akadeemia Nord toimetised

Politseiseadus. 01.07.2009, kehtivuse lõpp 31.12.2009 – RT 1990,10,113.

Põhiõigused lühiajalisel kinnipidamisel. Õiguskantsleri koduleheküig. http://www.oiguskantsler.ee/index.php?pageID=241 välja otsitud 08.04.2011

Rits, B. 2009. Alalealiste kuritegevuse ennetamise tulemuslikkus erikoolide näitel. Bakalaureuse töö. Tartu Ülikool

Sootak, J. 2003. Õigusvastasus, Süü. Tallinn: Juura

Taylor, M. 1999 Inimõiguste järgimine politseitöös, Teatmebrošüür.

Tiit, E-M. 2000 Leibkonnatüübiga seotud riskid lapse elus. Lapsed Eestis. Tallinn: Ilo Print

Õigussotsioloogia, Õiguskäitumine Wikia.com kodulehelt http://et.oigussotsioloogia.wikia.com/wiki/%C3%95igusk%C3%A4itumine välja otsitud 08.04.2011

LISAD

Lisa 1. Ankeet sunni kasutamisest 2009-2010 alaealise suhtes politseiametnikule.

Lugupeetud politseiametnik!

Antud küsitluse läbiviijaks on Sisekaitseakadeemia politseikolledzi viimase kursuse kadett Agne Närripä. Seoses lõputöö – Politsei poolt sunni kasutamine alaealise suhtes Lõuna prefektuuri Viljandi politseijaoskonna korrakaitsebüroo praktika põhjal 2009-2010. Aastal – kirjutamisega, paluksin Teilt abi.

Ankeet on anonüümne ning tulemusi kasutatakse ainult kokkuvõtte tegemiseks!

Ankeedi täitmiseks tee rist sobivale/sobivatele variantide ette. Vajadusel tehke täiendusi.

1. Teie amet: .....……
2. Haridus/eriala: .....
3. Tööstaaž: .....
4. Vanus: .....

5.Mis on Teie arvates alaealiste probleemkäitumise aluseks?

…….

……..

5. Mis on sund …….....

…….

…….

6.Kus on kirjas sunni definitsioon ja kasutamine?

……..

…….

7.Kelle/mille vastu ei tohi sundi kasutada?

……...……..

……..

8.Kas olete ise kasutanud sundi alaealise suhtes?

□ Jah

□ Ei

□ Kui jah siis , miks ja mida ?

……..

……..

9.Mis põhjusel kasutasite t sundi?

……..

……..

10.Kas sunni kasutamine mõjutas alaealist käituma seadusekuulekalt? Põhjendage.

……..

……..

11.Kas antud olukorda kus kasutasite sundi oleks saanud lahendada ka ilma sundi kasutamata? Põhjenda

□ Jah

□ Ei

……..

……..

12. Kas Teie arvates vahetu sunni kasutamine alaealiste suhtes on õigustatud? Põhjendage

□ Jah

□ Ei

……..

……..

13.Kas Teie poolt vahtu sunni kasutamine on ka kusagil fikseeritud kirjalikult?Põhjenda

□ Jah

□ Ei

……..

……..

14.Kas peale sunni kasutamist on alaealise vanematele/eestkostjale selgitatud (mis, mida ja miks kasutati)?

□ Jah

□ Ei

15. Kas Teie poolt vahetu sunni kasutamise kohta, on esitatud kaebus?

□ Jah

□ Ei

□ Kui Jah siis mis sellest sai?

……

……

Tänan koostöö eest!

Lisa 2. Ankeet sunni kasutamise kohta alaealistele.

Sunni kasutamine alaealiste vastu.

LP. küsitletav

Antud küsitluse läbiviijaks on Sisekaitseakadeemia politseikolledzi viimase kursuse kadett Agne Närripä. Seoses lõputöö – Politsei poolt sunni kasutamine Lõuna Prefektuuri korrakaitsebüroo praktika põhjal – kirjutamisega, paluksin Sinult abi.

Ankeet on anonüümne ning tulemusi kasutatakse ainult kokkuvõtte tegemiseks! Ankeedi täitmiseks tee rist sobivale/ sobivatele variantide ette. Vajadusel tee täiendusi.

1. Sugu M N
2. Vanus……
3. Kas Sinu vanemad töötavad?
   - □ Jah, mõlemad töötavad
   - □ Ainult ema töötab
   - □ Ainult isa töötab
   - □ Ei, mõlemad on töötud

3. Kuidas on sinu ja vanemate vahelised suhted?
   - □ Head
   - □ Halvad
   - □ Ei saa üldse läbi

4.Kuidas on vanemate omavahelised suhted?
   - □ Head
   - □ Halvad
   - □ Ei saa üldse läbi

5. Kas sa suitsetad?

□ Jah

□ Ei

6. Kas Sa tarvitad alkoholi?

□ Ei tarvita

□ Väga harva

□ Mõnikord aastas

□ Kord kuus

□ Rohkem kui kord kuus

7. Kas Sa oled narkootikume tarvitanud?

□ Jah

□ Ei

□ Kui JAH, siis miks ja mida.....

8. Kas sul on politseiga olnud kokkupuuteid?Põhjenda.

□ Üks kord

□ Kaks korda

□ Rohkem kui viis korda

Üle kaheksa korra

……

…….....

9.Kas Sind on toimetatud politseiasutusse?

□ Jah

□ Ei

……

……

10.Mis põhjusel sind toimetati politseiasutusse?

……

……

11.Politseiasutusse toimetamisel kas hakkasid politseiametnikele vastu? Põhjenda.

……

……

……

……

12.Kas sinu vastu kasutati…

□ füüsilist jõudu

□ käeraudu

□ gaasi

□ nuia

□ relva

□ ei kasutatud midagi

……

……

……

……

13.Kas sinu arvates oli politseiametniku käitumine õige kasutades sundi? Põhjenda.

□ Jah

□ Ei

……

……

14. Kas sinu tutvusringkonnas kellegi vastu on politseiametniku poolt kasutatud……

□ füüsilist jõudu

□ käeraudu

□ gaasi

□ nuia

□ relva

……

……

Tänan Sind ankeedile vastamast!